

Hodnocení studia

<i>Studium:</i>	FSS D-SO4 SO [sem 4, roč 2]
<i>Program:</i>	Sociologie (čtyřleté)
<i>Obor:</i>	Sociologie
<i>Pracoviště</i>	Katedra sociologie
<i>Téma:</i>	Jak se víra (ne)ztrácí
<i>Téma anglicky:</i>	
<i>Hlavní školitel:</i>	doc. PaedDr. Zdeněk Konopásek, Dr., učo 43919

Nejnovější údaje pro jednotlivé položky

Hodnocení uplynulého roku

<i>Stav přípravy disertace:</i>	Doktorandka splnila požadavky individuálního plánu za akademický rok 2009/2010.
---------------------------------	--

Moje návrhy

Návrh hodnocení se vkládá vždy pro aktuální období, nikoliv pro období vybrané v záhlaví stránky. Pokud školitel tento návrh nesmaže, lze ho příští rok doplnit, přepsat nebo smazat. Manipulace s návrhem neovlivní žádné hodnocení, které uložil školitel.

Návrhy k rubrikám

Plán celého studia

Zadání disertační práce:

Jak se víra (ne)ztrácí

Evropu v posledních desetiletích charakterizuje výrazný pokles kongregačních aktivit a snižující se počet osob hlásících se ke konkrétním církvím, ačkoli celosvětový trend se zdá být spíše opačný (Davie 2002). Neobvyklý vývoj religiozity v Evropě se vysvětluje privatizací náboženství, změnami podob religiozity a jejich novými charakteristikami: odkazuje se na privatizaci, individualizaci a subjektivní rozměr víry. Úvahy o nové podobě

religiozity směřují především k jejím kognitivním podobám , projevům religiozity na úrovni jednání se věnují méně (McGuire 2008). Právě na úrovni jednání však došlo podle Davie (2000) a Hervieu-Léger (2000) ke změně religiozity takovou formou, která se v kvantitativních šetřeních jeví jako „sekularizace“, ale v jiném úhlu pohledu jako kvalitativní změna jednání lidí ve vztahu k církvi a obecněji jako změna v prolínání každodenního života a víry. Davie mluví o delegovaném náboženství (vicarious religion), kdy evropská populace nechodí pravidelně do kostela (odtud dojem sekulárnosti) a zároveň deleguje udržování obřadů, církevních památek a morálních kódů vycházejících z křesťanství na církev. Hervieu-Léger pak nahlíží náboženství jako „řetězec paměti“. Zároveň obě ukazují na důležitost delegovaného náboženství pro evropský prostor především ve vztahu k migračním proudům a k utváření společných základů evropského společenství. Davie (2006) na případu dánských karikatur, pohřbů významných osobností, nebo reakcí na vraždu nizozemského režiséra dokládá přetrvávající důležitost a přítomnost křesťanství – a to i u těch lidí, kteří se na rovině jednání projevují spíše jako téměř nenáboženští. Podle závěrů řady výzkumů zabývajících se korelacemi mezi religiozitou rodičů a jejich potomků by ale vicarious religion měla postupně vytrácet.

Pozornost prací o procesech transmise religiozity mezi generacemi se zaměřila na to, do míry religiozita rodičů predikuje religiozitu jejich dětí ve vztahu k prostředí v rodině (stabilita a rozvodovost) a k výchovným metodám (Mayer 1996), ve vztahu ke koherenci mezi jednáním rodičů a jejich postojům k víře a ke shodě v otázkách víry mezi oběma rodiči (Bader a Desmond 2006). Dále se studovala role religiozity prarodičů při predikci religiozity vnoučat (Copen a Silverstein 2007). Byly sledovány genderové vazby na předávání religiozity (matky a dcery, otcové a synové) a či možnost opačného mezigeneračního ovlivňování,

kdy adolescenti ovlivňují svým zájmem postoj rodičů k církvím a religiozitě (Pinquart a Silbereisen 2004). Výsledky výzkumů lze shrnout do několika bodů: a) silná religiozita rodičů pozitivně ovlivňuje výskyt religiozity u jejich dětí, b) koherence mezi jednáním a slovy rodičů znamená vyšší pravděpodobnost religiozity dětí, c) religiozita se přenáší přes generace, i když se její subjektivní důležitost mění, především klesá (prarodiče – rodiče – vnoučata), d) v rodinách, kde se objevovali vnitřní spory, je religiozita dospělých dětí nižší. Zmiňované práce zachycují především přetrvání/vytrácení religiozity mezi generacemi v podobě návštěvnosti mší, čtení Bible nebo škálově zachyceného subjektivního významu víry. Nevěnují se však otázce, jak se mění nebo nemění vztah k církvi jako instituci, jakou roli církev hraje v životě lidí religiózních a těch, kdo pocházejí z „náboženských rodin“ a jeví se v dospělosti jako „nenáboženští“. Nedovolují ani zachytit podobu vztahu k Bohu a k víře v jednotlivých generacích. Zároveň z jejich pohledu v rodinách s nízkou mírou participace rodičů na dění v církvi, s rozdílnou religiozitou rodičů a s neexplicitním vyjadřováním vztahu k víře a k církvi, či v rodinách, ve kterých rodiče uplatňují delegované náboženství, jsou děti málokdy religiózní.

Mé postřehy z terénu však ukazují na ambivalenci takových závěrů – platí, ale pouze v některých případech a pro někoho. I delegované náboženství ze strany rodičů dává jejich dětem základní jazyk pro interpretaci životních situací a představuje náboženství jako jednu z možných, ale ne nutných voleb. Současně se vedle náboženství jako volby objevuje skupina „jednoročních věřících“: lidí ve věku padesát a více let, kteří do kostela docházejí pouze na velké svátky a jejichž dospělé děti se v kostele neobjevují ani na tyto svátky a které však stále nechávají křtít svá nemluvňata a pro významné životní přechody si stále vybírají prostředí kostela (svatby, pohřby). V rámci bakalářské práce o evangelickém sboru ČCE v Hradišti jsem

narazila i na početnou skupinu „obnovujících rodin“, kde se rodiče nepovažují za členy žádné církve, ani se neúčastní aktivit s církví spojených, a přesto posílají své děti na výuku náboženství a vzdělání svých ratolestí v této oblasti považují za důležité. Tento úhel pohledu ukazuje na existenci dalších skupin rodin, ve kterých závěry o transmisi religiozity ne zcela platí a které ne vždy spadají mezi osoby praktikující „delegovanou víru“. Vynořuje se otázka: *Kdo či co ovlivňuje přetrvávání religiozity mezi jednotlivými generacemi v těchto rodinách?* A z ní vyplývající další otázky: *Jaký vztah mají jednotlivé generace těchto rodin k církvi? Jakou roli v jejich životě hraje víra a církev? Co vede rodiny k „obnovování“? Jakými způsoby se religiozita v těchto rodinách předává a v jaké podobě?*

Odpověď na tyto otázky budu hledat za pomoci etnografické studie evangelického sboru Hradiště (okr. Chrudim). Výzkum bude zahrnovat analýzu zdrojů o historii tohoto sboru v lokálním kontextu, zúčastněná pozorování a především kvalitativní rozhovory se členy rodin, ve kterých lze vztah k víře v generaci rodičů označit za delegované náboženství, nebo rodiče spadají mezi „obnovující“ rodiče. Nasavrcko jsem zvolila z několika důvodů: jedná se o oblast dostatečně malou na to, aby se místní obyvatelé „od vidění“ navzájem znali a bylo možné, oproti prostředí velkých sborů ve městech, identifikovat rodiny potřebných charakteristik. Zároveň se jedná o oblast dostatečně velkou, aby byla možná anonymizace výpovědí. Skutečnost, že z této lokality pocházím, řeší otázku „logistického zajištění“ a taktéž umožňuje sledovat oblast po dostatečně dlouhé období. Analýza dat se bude inspirovat zakotvenou teorií a jejím cílem bude získat obecnější poznatky o problému a propojit je se současnými teoriemi sociologie náboženství.

Práce za pomoci konceptů delegovaného náboženství, náboženské paměti a transmise religiozity nahlédne vztah těch, kteří věří „vicariously“, či kteří takový postoj k víře nacházejí. Ve vztahu

k širším společenským procesům se dotýká, schopnosti vytvářet a udržovat sdílenou identitu a s ní související sociální paměti.

Literatura k tématu:

Bader, Christopher D., Desmond, Scott A. 2006. Do as I Say and as I Do: The Effects of Consistent Parental Beliefs and Behaviors Upon Religious Transmission. *Sociology of Religion* 67 (3): 313 – 329.

Copen, C., Silverstein. 2007. Transmission of Religious Beliefs across Generations: Do Grandparents Matter? *Journal of Comparative Family Studies*. 38 (4): 497 – 510.

Davie, G. 1996. “Religion and Modernity: The Work of Danièle Hervieu-Léger”. Pp. 101-117 in Flanagan, K., P. C. Jupp (eds.), *Postmodernity, Sociology and Religion*. Basingstoke: Macmillan.

Davie, G. 2000. *Religion in modern Europe. A memory mutates*. Oxford: Oxford university press.

Davie, G. 2002. *Europe: The Exceptional Case*. London: Darton, Longman and Todd.

Davie, G. 2006. Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to take into Account. *Arch. europ.sociol.* 47 (2): 271 – 296.

Hervieu-Léger, D. 1998. „The transmission and formation of socioreligious identities in modernity“. *International sociology* 13(2): 213-228.

Hervieu-Léger, D. 2000. *Religion as a Chain of memory*. Great Britain: Polity Press.

Hervieu-Léger, D. 2006. „The Role of Religion in Establishing Social Cohesion“. Pp. 45-63 in K. Michalski (ed.), *Religion in the New Europe*. Budapest: CEU Press.

Hervieu-Léger, D. 2004. „Individualism, the Validation of Faith, and the Social Nature of Religion in Modernity“. Pp 161-175 in R. K. Fenn (ed.), *The Blackwell Companion to*

	<p><i>Sociology of Religion</i>. Oxford: Blackwell Publishing.</p> <p>Myer, Scott M. 1996. An Interactive Model of Religiosity Inheritance: The Importance of Family Context. <i>American Sociological Review</i> 61 (5): 858 – 866.</p> <p>Pinquart, M. Silbereisen, Reiner K. 2004. Transmission of Values from Adolescents to their Parents: The Role of Value Content and Authoritative Parenting. <i>Adolescence</i> 39 (153): 83 – 100.</p>
<i>Důležité termíny:</i>	<p>do konce 2. ročníku publikace recenze - recenze odevzdána v Sociálních studiích, dosud nepublikováno.</p> <p>do konce studia recenze 2. titulu</p>
Plán na konkrétní období	
<i>Práce na disertaci:</i>	<p><i>JS 2010:</i> <i>Seminář k disertačním projektům - splněno; Texty z obecné sociologie - splněno</i> <i>Literatura k disertační práci I.:</i> <i>transmise religiozity mezi generacemi, spojitost mezi religiozitou rodičů a jejich dětí;</i> <i>delegované náboženství;</i> <i>religiozita a životní cyklus</i></p> <p><i>Konference „Náboženství ve veřejném prostoru – podoby reprezentací religiozity“</i></p> <p><i>PS 2010: Metodologický seminář - splněno, Druhý světový jazyk - splněno, Analýza dat - modul kvantitativní - splněno</i></p> <p><i>Literatura k disertační práci II.:</i> <i>specifické podmínky náboženské socializace v období 50. let (doba, kdy rodiče byli děti), 70. - 80. let (ca doba, kdy „děti“ byli děti), religiozita v českých podmínkách;</i> <i>vytvoření přehledu klíčových témat a vydefinování základních pojmů,</i> <i>konečná verze projektu disertační práce;</i> <i>metodologická příprava – etnografie, biografická narace</i></p> <p><i>JS 2011: Seminář k disertační práci "a" - splněno, Analýza dat -</i></p>

modul kvalitaivní - splněno

Sběr a základní analýza dat I.:

historie sboru v Hradišti, vývoj sboru, místní specifika, současná podoba sboru a jeho fungování;

„vlažně náboženští“ ve sboru z pohledu místního faráře, farářky, příp. staršovstva sboru;

„vlažně náboženské“ rodiny v kartotéce sboru (křty, svatby, pohřby, konfirmace); -

upřesnění témat pro rozhovory v rodinách;

zúčastněné pozorování – sbor ve svátky a všední dny; upřesnění témat pro rozhovory

PS 2011:

Asistence při kurzech dle aktuálních možností a potřeby

Sběr a základní analýza dat II.: splněno

zúčastněné pozorování – sbor ve svátky a všední dny . splněno;

draft teoretické části práce pro SOC920b – splněno, ale je třeba zpracovat připomínky;

rozhovory ve „vlažně náboženských“ rodinách starousedlíků – ne, namísto nich rozhovory s pamětníky sboru k dokreslení historického vývoje a událostí ovlivňujících strategie rodin

Analýza dat – modul kvalitativní - splněno

JS 2012:

Recenze č. 2

Asistence při kurzech dle aktuálních možností a potřeby

Dokončení sběru dat a analýza III. – rozhovory v rodinách novousedlíků

PS 2012:

Asistence při kurzech dle aktuálních možností a potřeby

Účast na konferenci týkající se zvoleného tématu dle aktuální nabídky

Psaní vlastního textu disertace

JS 2013:

Recenzovaná stať

Asistence při kurzech dle aktuálních možností a potřeby

Psaní vlastního textu disertace

PS 2013:

Dokončení disertace, Státní doktorská zkouška, obhajoba disertace

<p><i>Prezentace a publikace:</i></p>	<p>zpracované prezentace:</p> <p>JS 2010: Prezentace religiozity v prostoru Domu léčby bolesti s hospicem v Rajhradě. Prezentace na konferenci "Náboženství ve veřejném prostoru - podoby reprezentací religiozity" (Olomouc, květen 2010)</p> <p>PS 2010: Generational Transmission of Religious Faith: Some Preliminary Remarks. Prezentace na konferenci "Twenty Years After : Secularization and Desecularization in Central And Eastern Europe" (prosinec 2010)</p> <p>JS 2011: Využití vícegeneračních rozhovorů při zkoumání transmise religiozity mezi generacemi. Prezentace na konferenci "Sociologie náboženství v datech (Plzeň, březen 2011)</p> <p>JS 2011: Když jí oťr obličej, tak je to modlitba. Prezentace na konferenci „13. pracovní konference Biografu“ (Hoješín u Seče, červen 2011)</p> <p>publikace:</p> <p>Závorková, P., Vido, R. 2011. "Když jí oťru obličej, tak je to modlitba". <i>Biograf - časopis pro kvalitativní výzkum</i> 52-53: 3-40. Praha. ISSN 1211-5770. 2011. Dostupné na adrese http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v5301</p> <p>Závorková, P. 2011. "Smrt očima pesonálu hospice". <i>Sociální studia</i> 8 (2). Brno : Fakulta sociálních studií MU v Brně, 8, 2, od s. 137 - 150 Dostupné na adrese http://socstudia.fss.muni.cz/index.php?ukol=1&clanek=404</p> <p>Sociologický časopis – přijata recenze na Forcierte Säkularität (Wohlrab-Sahr 2009).</p>
<p>Hodnocení uplynulého roku</p>	
<p><i>Stav přípravy disertace:</i></p>	<p>PS 2010: Dokončen projekt disertační práce, nastudována dostupná literatura o náboženské situaci v ČR od 40. let, o mezigeneračnm přenosu religiozity taktéž.</p> <p>Recenze byla napsána na jiný titul (Wohlrab-Sahr: Forcierte Sekularität) než na jaký jsem původně zamýšlela (Wuthnow: After the babyboomers) - titul se ukázal jako neaplikovatelný na evropské prostředí a k mé práci jen obtížně vztáhnutelný.</p>

JS 2011: Informace o historii sboru jsou z většiny posbírány. Hotovy jsou rozhovory s několika pamětníky, ještě by bylo dobré udělat rozhovor s jedním/dvěma pamětníky sboru, dlohodobě ale není možné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu. Většina pamětníků je či byla členy staršovstva sboru v Hradišti. Na následující týden - státní svátek - domluven rozhovor s místním farářem (asi 10. pokus, obvykle rozhovor zruší z důvodů neodkladné pastorační návštěvy v nemocnici, pohřbu, přípravy na cestu na Island, seniorátních aktivit atd.) Nedohledány žádné tištěné materiály o sboru (kromě asi 5 stránkové historie sboru), zmínky chybí i v místních periodických. Vzhledem k absenci "datového zakotvení" historie sboru (kromě let působení jednotlivých farářů ve sboru), dodatečně v tomto semestru plánuji setkání s kronikářem samosprávně nadřazené obce České Lhotice (tam snad několik málo zmínek o sboru v Hradišti bude k nalezení). Dohledány kontakty na děti + vnoučata bývalých farářů sboru, abych mohla ještě doplnit v případě potřeby obraz historie sboru či sociálně politických podmínek farářování a existence sboru.

Na základě rozhovorů s pamětníky se i vymežila základní témata / události ovlivňující mezigenerační přenos religiozity ve sboru: náboženství jako jeden z mála dostupných zdrojů volnočasových aktivit, osobnost faráře, sbor jako zemědělsky soběstačná komunita (mimo jzd) a rozpad této komunity + soudržnost několika málo rodin dosud vlastnících a udržujících hospodářství, velký počet dětí jednotlivých farářů a vztahy mezi farářskými dětmi a dětmi ostatních členů sboru, důraz na odlišnost od všech ostatních sborů evangelické církve a na výlučnost, Hradiště jako "zapadákov", který nikdo nekontroluje.

Přístup do kartotéky sboru zamítnut staršovstvem sboru.

V rámci metodologické přípravy absolvován kurz narativní analýzy a získávání kvalitativních interview

Shrnutí: základní historii sboru se mi podařilo zmapovat, chybí mi plánovaný rozhovor se současným farářem a přehled kartotéky sboru (přístup do kartotéky nepovolen, pan farář statistické informace o sboru nevede).

PS 2011: Napsán základní draft teoretické části, který na základě

dnešní reflexe na semináři bude potřeba vyjasnit, především jasně vymežit, co je klíčovým pojetím generace pro moji práci a přidat historické kontexty z pohledu „makroúrovně“ (celospolečenské procesy ovlivňující zasazení jednotlivých generací a jejich přístup k religiozitě). Získány materiály k historii sboru a několik rozhovorů s pamětníky sboru. Účast na vánočních bohoslužbách sboru – období, kdy přichází nejvíce lidí na bohoslužby - a několika během semestru. V následujícím období bude třeba se především zaměřit na terénní výzkum a rozhovory s rodinami. Podařilo se provést rozhovor s panem farářem a jeho ženou a získat několik publikací věnovaných základní historii sboru, jejichž autoři jsou většinou předchozí faráři. Existuje i kronika sboru vedená předchozími faráři, ale momentálně je nedohledatelná. Úplně jsem opustila svou původní strategii rodinných rozhovorů, rodiny není možné přesvědčit, aby bylo téma religiozity / aktivit ve sboru / zapojení do života sboru otevřít s více než jedním člověkem najednou. Rozhovory tedy proběhnou s jednotlivci, což se jeví jako průchozí strategie, ke které jsou všichni svolní. Objevuje se tak téma, proč rodiny nechtějí diskutovat o religiozitě společně, které bude třeba zapojit textu jev výrazně ovlivňující výsledek a vypovídající o chápání a postavení religiozity u nás. Během příštího semestru je nutné udělat co nejvíce rozhovorů s rodinami a doplnit podrobnější historické kontexty – nejen historii zkoumaného sboru, ale i širší souvislosti. Absolvován kurz kvalitativní metodologie zaměřený na přípravu rozhovorů a metodologie samotného vedení rozhovoru. Domluvena stáž v Lipsku v jarním nebo podzimním semestru 2012.